

SEDASYON MONİTÖRİZASYONU

Dr. Murat SARITEMUR

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi

Acil Tıp Anabilim Dalı

ERZURUM

Giriş

□ Sedasyon

- Hastanın çevreye ilgisinin ve dış uyaranlara karşı yanıtının azaltılmasıdır.

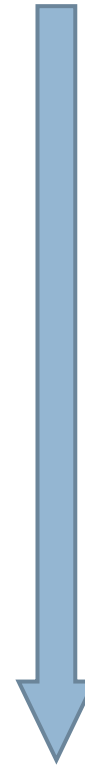
□ Girişimsel sedasyon ve analjezi (GSA)

- Sık bir acil servis uygulamasıdır
- Ağrıyı, anksiyeteyi ve tıbbi müdahaleler sırasında acıyı azaltır

- **Minimal sedasyon
(anksiyolizis)**
- **Orta düzeyde sedasyon
(Bilinçli sedasyon)**
- **Derin sedasyon**
- **Genel anestezi**

YANIT

Sedasyon ve analjezide “risk grubu” hastalar

- ASA fiziki durum risk sınıflaması 3 veya üstü olanlar
- Kritik bakım hastaları
- Uç yaş grubundaki hastalar (<1 veya >70 yaş)
- Kronik akciğer ve kardiyak hastalığı olanlar
- Uyku apne öyküsü olanlar
- Mental ve nörolojik problemi olanlar
- Aspirasyon riski olanlar (regürjitasyonla birlikte hiatal herni, gastroparezi gelişmiş diyabet gibi...)
- Bilinç bulanıklığı olanlar

ASA sınıflandırması

ASA I	Normal sağlıklı hasta
ASA II	Hafif sistemik hastalığı olan hasta
ASA III	Ciddi sistemik hastalığı olan ancak günlük aktiviteleri etkilenmeyen hasta
ASA IV	Hayati tehlike yaratan ciddi sistemik hastalığı olan ve günlük aktiviteleri etkilenen hasta
ASA V	Ameliyatsız yaşam ümidi olmayan ölümcül hasta
ASA VI	Beyin ölümü bildirilmiş organ nakli için bekletilen hasta

Komplikasyonlar

- Genellikle ilaçlar ve hastanın yanıtı ile ilişkili
- En sık **solunum depresyonu**
  - ▣ Hastaya uyarıcı vermayla genellikle düzelir
  - ▣ Ambu-maske ve oksijen desteği gerekebilir
- Aspirasyon
  - ▣ Aspiratör kullanımı
  - ▣ Farkedilmeyebilir. Cilt rengi ve SpO2 takibi yapılmalı.
  - ▣ Açlık süresi?
- Hemodinamik instabilite
  - ▣ Bolus sıvı verilmesi
- ACLS gerekebilir
- **Belirgin solunum depresyonu ve/veya hemodinamik instabilite gelişirse 'geri döndürücü ilaçları' kullanmayı düşünebiliriz.**

Ekipman

□ Acil ekipmanı

- Monitör
- Nasal kanül/maske ile oksijen
- Ambu maske
- Aspiratör
- Havayolu ekipmanı (airway, laringoskop, endotrakeal tüp gibi)
- Geri döndürücü ilaçlar (Flumazenil, Naloxon)
- Defibrilatör
- ACLS için ilaçlar

Geri döndürücü ajanlar

□ **Naloxone (Narcan®)**

- Opioid antagonisti
- Doz: 0.4-2 mg 2-3 dakikada bir, 10 mg'a kadar
- başlangıç süresi: 1-2 dakika
- Etki süresi: 30-60 dakika
- **Yan etkiler: akciğer ödemi**

□ **Flumazenil (Anexate®)**

- Benzodiazepin antagonisti
- Doz: 0.2 mg her 1 dakika, 1 mg'a kadar
- Başlangıç zamanı: 1-2 dakika
- Etki süresi: 30-90 dakika
- **Yan etkiler: nöbet**

Monitörizasyon

Sürekli ve doğru monitorizasyon güvenli sedasyonun en önemli parçasıdır.

Monitörizasyonun amacı

□ Monitorizasyonda iki amaç vardır:

1- Uygun analjezi ve sedasyon düzeyi

2- Komplikasyonların erken tespiti

- Komplikasyonlar (kardiyak ve solunum depresyonu)
  - ▣ Hızlıca tanınmalı
  - ▣ Hipoksik beyin hasarı
  - ▣ Kardiyak arrest veya ölüme gidebilir
- Yetersiz sedasyon
  - ▣ Hasta konforsuzluğu
  - ▣ Kooperasyon bozukluğu
  - ▣ Strese karşı fizyolojik veya psikolojik yan etkiler

- Acil servis GSA için iki tip izleme vardır:
  - Bu iş için ayrılmış gözlemciler tarafından interaktif izleme ve
  - Elektronik cihazlar ile mekanik izleme.

Mekanik İzlem

- GSA sırasında mekanik izlemede
  - ▣ arteriyel oksijenasyon
  - ▣ ventilasyon,
  - ▣ kan basıncı,
  - ▣ kalp hızı ve ritmini

değerlendirmek için elektronik donanım kullanılır.

İnteraktif Monitorizasyon

- Sedasyon derinliğini değerlendirmek, hipoventilasyon veya apne, üst havayolu tıkanıklığı, laringospazm, kusma veya aspirasyon için hastanın direkt gözlenmesidir.
- Bu nedenle hastanın yüzünün, ağzının ve göğüs duvarının açık bir şekilde görülmesi gerekir.
- Minimal sedasyonda yan etki bulguları düşük olduğundan işlemi yapan hekim tarafından hastanın aralıklı olarak izlenmesi genellikle yeterlidir.
- Moderate ve derin sedasyonda ayrı bir gözlemci hastayı sürekli izlemelidir.

Sedasyon düzeyi

- Sedasyon/analjezi sırasında hastanın komutlara verdiği yanıt
  - ▣ Tek yanıt ağrıya refleks çekme ise derin sedasyon veya genel anestezi düşünülmeli ve ona göre müdahale edilmelidir.

□ Subjektif yöntemler;

- Ramsey Sedasyon Skalası,
- Richmond Sedasyon-Ajitasyon Skalası

gibi klinik sedasyon skarlama sistemleri mevcuttur.

□ Objektif yöntemler;

- plazma sedatif konsantrasyonu,
- frontal elektromyogram,
- alt özofagial kontraktilite,
- elektroensefalografi,
- **Bispektral indeks (BIS) monitörizasyonu,**
- Teknolojik gelişmelere rağmen bu yöntemlerden çoğu rutin olarak kullanılmamaktadır.

RAMSEY SEDASYON SKALASI	
Puan	Klinik
1 puan	Uyanık,huzursuz ve/veya ağlıyor.
2 puan	Uyanık, sakin, çevresini izliyor
3 puan	Uykulu fakat sözlü uyaranlara cevap verir
4 puan	Uykulu fakat glabellar taktil uyaranlara hemen cevap verir.
5 puan	Uykulu fakat glabellar taktil uyaranlara yavaş yanıt verir.
6 puan	Uyanılara yanıt vermez.

Ramsay MA, et al. BMJ 1974, 2: 656-659

** düzey 2, 3 ve 4 orta düzey sedasyon için istenilen aralıktır

Richmond Ajitasyon Sedasyon Skalası (RASS)

Skor		
+4	Boğuşma halinde	İleri derecede boğuşuyor/şiddet uyguluyor. Personel tehlikede.
+3	Çok ajite	Tüpleri veya kateterleri çeker/çıkarır. Agresif.
+2	Ajite	Anlamsız hareket. Ventilatör ile senkronize değil.
+1	Huzursuz	Endişeli fakat hareketler agresif/şiddetli değil.
0	Uyanık ve sakin	
-1	Uykulu	Sese göz teması ile uyanıklığı sürdürüyor (>10sn).
-2	Hafif sedatize	Sese göz teması ile kısa süreli uyanıklık (<10sn).
-3	Orta derecede sedatize	Sese hareket yanıtı fakat göz teması yok.
-4	Derin sedatize	Sese yanıt yok, fiziksel uyarıya hareket yanıtı.
-5	Uyandırılmıyor	Sese veya fiziksel uyarıya yanıt yok.

Bispektral indeks (BIS) monitörizasyonu

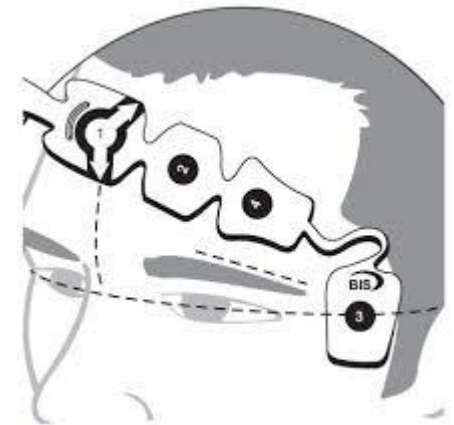
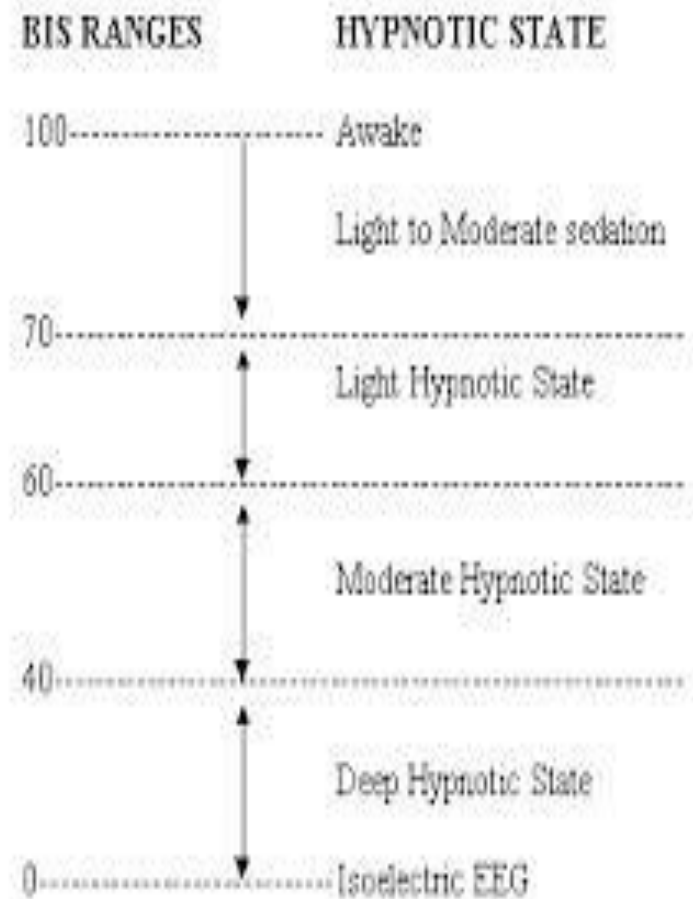

Figure 1 – Sensor with Four Electrodes.

- Sedatif ilaçların beyin üzerine direk etkilerini ölçen rakamsal bir EEG parametresidir.

Oksijenizasyon/Ventilasyon

- GSA ile ilişkili morbiditenin primer sebebi ilaçlara bağlı gelişen solunum depresyonu ve havayolu tıkanıklığıdır.
- **Oksimetre** oksijen desatürasyonunu ve hipoksiyi tespit etmekte oldukça etkilidir.
- Orta ve derin sedasyonda ventilasyonun değerlendirilmesinde gözlem ve oskültasyon yeterli mi?
- Pulse oksimetre ile oksijenizasyonun takibi ventilasyonu değerlendirmek için yeterli mi?
- Ventilasyon ve oksijenizasyon birbirinden farklı fizyolojik süreçlerle ilişkilidir.
- **Kapnografi**

Kapnografi

- Ekspiryum sonu CO₂ ölçümü
- Ventilasyonu en iyi gösterir
- Kullanımı önerilmekte

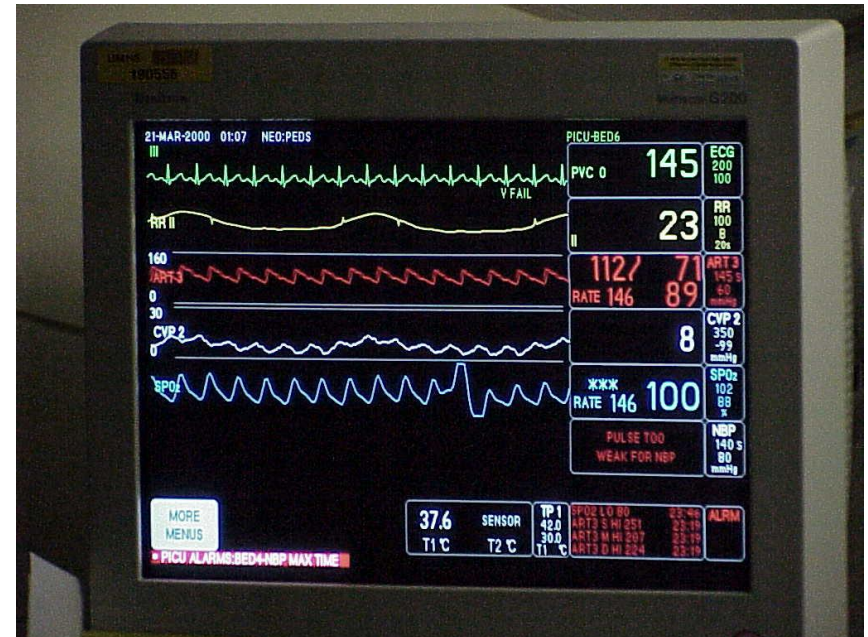

Hemodinamik

- Sedatif ve analjezikler hipovolemi ve girişime bağlı strese karşı yeterli otonomik kompensasyonu zayıflatabilir.
- Diğer yandan sedasyon ve analjezi yetersiz olursa hastada gerçekten potansiyel olarak zararlı olabilecek otonomik stres cevaplar gelişebilir (hipertansiyon, taşikardi gibi...).

Giriřim sırasında monitörizasyon

- Vital bulgular
  - Kan basıncı
  - Nabız
  - Ventilasyon
  - pulse oximetr
- Bilinç düzeyi

Monitörizasyon kayıt sıklığı

- Sedasyon/analjezi başlamadan önce
- Sedatif-analjezik ilaç verildikten sonra
- İşlem sırasında belli aralıklarla*
- Sedasyon sonlandırıldıktan ve iyileşme başlarken
- Taburculuk öncesi

* Orta ve derin sedasyonda vital bulgular, stabil bir sedasyon düzeyi sağlanana kadar her **5 dakikada** bir takip edilmelidir. Stabil seyrediyorsa **15 dakikada** bir

Modifiye Aldrete Skoru

Aktivite	4 ekstremitte	2 puan
	2 ekstremitte	1 puan
	0 ekstremitte	0 puan
Solunum	Derin soluk alabilme ve rahat öksürebilme	2 puan
	Dispne, yüzeysel, sınırlı soluk alıp verme	1 puan
	Apneik	0 puan
Dolaşım	Kan basıncı $\pm$ 20 mmHg preanesteziik dönem	2 puan
	Kan basıncı $\pm$ 20-50 mmHg preanesteziik dönem	1 puan
	Kan basıncı $\pm$ 50 mmHg preanesteziik dönem	0 puan
Bilinç	Tam uyanık	2 puan
	Seslenerek uyandırılıyor	1 puan
	Yanıt yok	0 puan
O2 satürasyonu	Oda havasında > %92	2 puan
	%90 SpO2 için O2 inhalasyonu gerekli	1 puan
	O2 desteği ile < %90	0 puan

Total skoru < 8 ise hasta tekrar deęerlendirilmeli,

Skor < 6 ise hasta stabil oluncaya kadar monitörize edilmelidir.

Hastanın taburcu olabilmesi için total skoru $\geq$ 8 olmalı

Taburcu edilecek hastalar

- Uyanık ve oryante olmalıdır.
- Oral sıvıları kusmadan tolere edebilmelidir.
- Hastalar başlangıç değerlerine (bazal değerlere) dönmüş olmalıdır.
- Vital bulgular stabil ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde olmalıdır.
- Reversal ajanların (flumazenil, nalokson vs.) uygulanişından sonra yeterince zaman (2 saat kadar) geçmiş olmalıdır.
- Mental, motor retardasyonu yoksa yardımsız oturabilmeli veya yürüyebilmelidir
- Hastalar eşlik edecek ve işlem sonrası komplikasyonları bildirebilecek bir yetişkin ile beraber taburcu edilmelidir.
- Hastalar işlemler sonrası diyet, ilaç kullanımı, fiziksel aktiviteler ve acil durumda yardım için telefon numarası yazılı olarak verilmeden taburcu edilmemelidir

TEŞEKKÜRLER...

PAIN MANAGEMENT AND SEDATION/CLINICAL POLICY

Clinical Policy: Procedural Sedation and Analgesia in the Emergency Department

From the American College of Emergency Physicians Clinical Policies Subcommittee (Writing Committee) on Procedural Sedation and Analgesia:

Anesthesiology 2002; 96:1004-17

© 2002 American Society of Anesthesiologists, Inc. Lippincott Williams & Wilkins, Inc.

Practice Guidelines for Sedation and Analgesia by Non-Anesthesiologists

*An Updated Report by the American Society of Anesthesiologists Task Force on
Sedation and Analgesia by Non-Anesthesiologists*

Report and Recommendations by
The Royal College of Anaesthetists and The College of Emergency Medicine
Working Party on Sedation, Anaesthesia and Airway
Management in the Emergency Department

November 2012